

клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності ознайомити з таким клопотанням потерпілого та з'ясувати його думку щодо можливості звільнення підозрюваного від кримінальної відповідальності. Особа, на права та інтереси якої було вчинено посягання (але без завдання їй реальної шкоди) позбавляється і права висловити свою думку в такому питанні.

Вихід з розглядуваної ситуації можливий один — внести доповнення до ч. 1 ст. 55 КПК України, зазначити, що потерпілим може бути визнана особа і в разі, коли її права та інтереси було поставлено під загрозу порушення.

Список використаної літератури:

1. Див. Божьев В.П. Избранные труды / В.П. Божьев. — М.: Издательство Юрайт, 2012.

ТОРБАС О. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінального процесу,
кандидат юридичних наук

ОПТИМІЗАЦІЯ КПК УКРАЇНИ В ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОГО ОБВИНУВАННЯ

Згідно зі ст. 2 КПК України, одним із завдань, яке ставиться перед кримінальним провадженням, є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Тобто держава бере на себе обов'язок в рівній мірі захищати як приватні, так і публічні інтереси під час розслідування, розгляду та вирішення кримінальних правопорушень. Саме тому в деяких випадках законодавство передбачає мінімальний рівень впливу суб'єктів владних повноважень на порядок виникнення, зміну та припинення прав та обов'язків окремих учасників кримінального провадження. І найяскравіше такий рівень втручання можна помітити у кримінальних провадженнях у формі приватного обвинувачення.

Згідно з ч. 4 ст. 26 КПК України, кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення розпочинається лише на підставі заяви заяви потерпілого. Відмова потерпілого або його представника від обвинувачення є безумовною підставою для закриття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Аналогічні положення містить Глава 36 КПК України. Так, в ст. 477 КПК України зазначено, що кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення

є провадження, яке може бути розпочате слідчим, прокурором лише на підставі заяви потерпілого лише щодо кримінальних правопорушень, передбачених у ч. 1 ст. 477 КПК України. В той же час варто відмітити, що дане положення суттєво суперечить положенням ст. 214 КПК України. Так, згідно з ч. 4 ст. 214 КПК України, слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається. Отже, якщо про кримінальне правопорушення, яке передбачене в ч. 1 ст. 477 КПК України повідомила особа, якій не було завдано шкоди (близький родич, колега, будь-яка інша особа), або якщо уповноваженим працівникам правоохоронних органів стало відомо про таке кримінальне правопорушення з будь-якого іншого джерела (самостійне виявлення, інформація в ЗМІ тощо), то, з одного боку, слідчий (прокурор) не має права вносити відомості до ЄРДР, а з іншого – зобов'язаний внести відомості до ЄРДР. Очевидно, що такої колізії в КПК України не повинно бути, а тому логічним вбачається запозичити ч. 3 ст. 27 КПК УРСР 1960 р. та передбачити в ст.ст. 214 та 477 КПК України 2012 р., що в тому випадку, коли злочин має особливе громадське значення, або якщо потерпілий через свій безпорадний стан не може подати заяву про кримінальне правопорушення, прокурор має право самостійно розпочати досудове розслідування шляхом внесення відомостей до ЄРДР.

Повертаючись до питання визначення кримінального провадження у формі приватного обвинувачення, та аналізуючи положення кримінального процесуального законодавства, можна зробити висновок, що кримінальним провадженням у формі приватного обвинувачення є лише таке провадження, яке було розпочате на підставі заяви потерпілого та лише за фактом вчинення певного кола кримінальних правопорушень. В той же час ч. 5 ст. 340 КПК України розширює поняття кримінального провадження у формі приватного обвинувачення. Так, у випадку, якщо прокурор відмовляється від підтримання державного обвинувачення в суді, а потерпілий погодився його підтримувати, кримінальне провадження за відповідного обвинувачення набуває статусу приватного та здійснюється за процедурою приватного обвинувачення. Отже приватне обвинувачення може виникнути в двох випадках: коли потерпілий подав заяву про кримінальне правопорушення, передбачене ст. 477 КПК України, та коли прокурор в суді відмовився від підтримання обвинувачення щодо будь-якого злочину. Однак більшість вчених сходиться на думці, що в даному випадку мова не йде про розширене тлумачення приватного обвинувачення, а про дві окремі його форми [1, с. 135; 2, с. 196]. Це пояснюється і відмінністю у стадіях, на яких приватне обвинувачення бере свій початок, і за моментом здійснення такого обвинувачення [3, с. 319] тощо. Повністю підтримуючи

позицію науковців щодо розмежування різних форм приватного обвинувачення у кримінальному провадженні, при більш детальному аналізі норм КПК можна зробити ще цікавіший висновок.

Так, в ч. 5 ст. 340 КПК України зазначено, що у випадку згоди потерпілого на підтримання обвинувачення воно набуває форми приватного обвинувачення і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення. Проте більш детальний аналіз даного положення дає змогу зробити висновок його щодо процесуальної неспроможності регулювати будь-які кримінальні процесуальні відносини. В КПК України відсутня будь-яка згадка про особливості процедури судового розгляду приватного обвинувачення. Такої окремої процедури взагалі не існує. Тому посилання на неї виглядають більше ніж нелогічно. Відкинувши положення про процедуру приватного обвинувачення, ч. 5 ст. 340 КПК України веде мову лише про те, що обвинувачення, яке підтримується потерпілим, стає приватним. З такою позицією можна погодитися, аналізуючи суть приватного обвинувачення зокрема та зміст приватного інтересу у кримінальному процесі взагалі. В той же час, з процесуальної точки зору таке уточнення законодавця не несе ніякого функціонального навантаження, а покликане лише на те, щоб це більше заплутати науковців та практиків, які зобов'язані формулювати окремі концепції щодо існування окремих форм єдиного за своєю суттю поняття.

Тому, з метою удосконалення кримінального процесуального законодавства, вбачається логічним чітко сформулювати особливості процедури судового розгляду приватного обвинувачення, про які йде мова в ч. 5 ст. 340 КПК України, що дозволить в подальшому уникнути плутанини у формах приватного обвинувачення.

Список використаної літератури:

1. Єні О.В. Деякі аспекти кримінального провадження у формі приватного обвинувачення / О.В. Єні // Форум права. — 2013. — № 2. — С. 134-139.
2. Петрова Н.Е. Частное и субсидиарное обвинение / Н.Е. Петрова. — Самара: Самар. ун-т, 2004. — 213 с.
3. Гринюк В.О. Функція обвинувачення в кримінальному провадженні України: теорія та практика: монографія / В.О. Гринюк. — К.: Алерта, 2016. — 358 с.